

DISKUSSIE

S. H. Solomons van Pretoria skryf na aanleiding van die bespreking van die boek: „'N NUWE LIED VIR DIE HERE”, „In die Skriflig” nr. 51 (September 1979):

Die resensent is m.i. 'n bietjie onkrities in sy bespreking van hierdie boek. Ek verwys in die eerste plek na „Die kerklied tydens die Reformasie asook enige musikale aspekte daarvan” van R. Mathlener wat die resensent „'n deeglike opstel” noem. Mathlener beweer egter o.a. die volgende: „Dit . . . moet onthou word dat die oorgrote meerderheid melodieë nie nuwe skeppinge was nie, maar hoofsaaklik verwerkings van Franse en Vlaamse volksliedjies.” Volgens M. is „gewoonlik nie die volks- en dansmelodieë presies oorgedra in die Psalmbundel nie.” Die Calvinistiese Psalmmelodieë sou dus gewysigde volks- en danswysies wees!

In dieselfde artikel word egter ook beweer dat ons kerklied in die algemeen afstam van die Gregoriaanse sang van die Roomse Kerk. Ongelukkig ontbreek by hierdie bydrae bronneverwysings en moet ons dus raai op watter gesag hierdie volgens die skrywer openbarende stellings gemaak word. Die stellings is tog nie so danig openbarend nie en reeds in dieselfde boek (bls. 141) bestry. *Die teorie van O. Douen.*

Reeds 'n eeu gelede het die anti-Calvinistiese O. Douen in „Clément Marot et la Psautier Huguenot” dieselfde as M. verkondig en „bewys” dat die Calvinistiese Psalmmelodieë slegs gewysigde volks- en danswysies sou wees. Ongelukkig is sy sg. bewyse lank deur niemand wetenskaplik geanaliseer nie en is sy stellings selfs deur baie skrywers oor die Calvinistiese Psalmboek klakkeloos oorgeneem. Gedurende die Middeleeue was die sekulêre en kerklike musiek weliswaar intiem verwant, baie nouer as bv. hedendaagse popmusiek en kerkmusiek. Die kerk het 'n bepalende rol gespeel m.b.t. die musikale skoling wat gewoonlik op diens van die kerk gerig was. Die kerkmusiek het invloede ondergaan uit die wêreldse musiek en omgekeerd. A.g.v. hierdie wedersydse beïnvloeding is selfs misse gekomponeer op die melodieë van „vuile minneliedekens daer Hoeren en Camerspelers op dansen”. Die toestand was so erg dat die Konsilie van Trente (1545—1563) alle musiek wat in melodie of teks iets wellustigs of onreins bevat het, uit die kerk geban het.

Teen hierdie agtergrond moet Calvin se opvattinge oor die kerkmusiek beoordeel en gesien word.

Calvyn stel in sy „Brief aan die Leser” in die eerste Geneefse Psalmboek (1542) sy standpunt m.b.t. die musiek in die erediens. Die musiek mag nie ligsinnig en oppervlakkig nie, maar moet „poids et majesté” (erns, verhewenheid en majesteit) wees. Calvyn onderskei tussen „die musiek wat mens maak vir die vermaak van mense aan tafel en in hulle huise en die psalms wat in die kerk gesing word in die teenwoordigheid van God en Sy engele”.

Calvyn wys dus die musikale eenheid van kerklied en wêreldlike lied beslis af, wat in die lig van die Roomse kerkmusiekpraktyke goed verklaarbaar is. Die bewering dat die Calvinistiese psalm-

melodieë afkomstig sou wees van volks- en danswysies klop dus nie met die gedagtes van Calvyn oor volkslied en kerklied nie. Calvyn onderskei juis skerp tussen die twee. Die volkslied is „léger, voltage” (lig, ligsinnig) terwyl die kerklied „poids et majesté” (erns en verhevenheid) moet besit.

Getuienis teen Douen

Ondersoek na die oorsprong van die Psalmmelodieë het dan ook tot heeltemal ander gevolgtrekkings as van Douen gekom. In die verband wil ek graag verwys na die groot werk van H. Hasper, „*Calvyns beginsel voor den zang in den eredienst*” deel I en verder ook na die werk van Pierre Pidoux „*Le Psautier Huguénot du XVIIe siècle.*”

Hasper vermeld dat 'n Joodse kantor, Abraham Idelsohn, ontdek het dat die musiek van Joodse stamme wat vir eeue verstrooid en van mekaar geïsoleerd gewoon het, tog so'n groot mate van ooreenkoms en verwantskap vertoon dat gelyke afkoms onmiskenbaar blyk. Idelsohn het baie lande besoek en by die daar woonagtige Jode gesange genoteer en vergelyk. Sy konklusie is dat hierdie musiek afkomstig moet wees van die O.T. sinagoge-musiek. By die Jemitiese Jode het hy melodieë ontdek wat groot ooreenkoms vertoon met die Gregoriaanse. Verdere vergelyking het getoon dat talle motiewe uit die sinagoge-musiek via die Gregoriaanse weer in die Geneefse Psalter opgeneem is en dat daar dus 'n duidelike verwantskap tussen beide bestaan. H. Hasper skryf hieroor: „Bij het zingen van de Psalmen van Israel in de Nieuw-Testamentische eredienst, is het een aantrekkelijke gedachte dat er in deze zangwijzen herinneringen zijn bewaard gebleven aan de Kerk voor de geboorte van Christus. Hier is een traditie die anders is dan de Heilige Schrift, want de muziek welke David en Salomo invoerden, is in hun dagen niet uit de lucht komen vallen, doch heeft weer in verband gestaan met Mozes.”

Hasper wys die stellings van Douen gedokumenteerd af en kom dan tot die konklusie: „Calvyn heeft met zijn cantors en organisten, professoren en predikanten te Straatsburg en Genève voor de Psalmen niet gezocht in de voorraadkamers van straat- en toneelmusiek, doch in de schatkamer van de muziek der Kerk.”

Ook Pierre Pidoux wys in sy genoemde werk die teorieë van Douen volkome af. In sy „Introduction” sê hy o.a.: „'n Mens verbaas jou dat soveel skrywers Douen aangehaal het, sonder om sy bewerings te verifieer, bewerings wat dikwels gemaak is met baie meer gesag as wat paslik is by die weinige of onduidelike dokumentasie waarop hulle gebaseer is.” Hy kom tot die gevolgtrekking: „Geen een van die deur Douen aangehaalde gevalle is oortuigend nie.”

Diepgaande himnologiese ondersoek het dus Douen se stelling oor die algemeen as onjuis bewys. Dit is te betreur dat hulle tog weer, ondanks alle publikasies wat die teendeel bewys, deur R. Mathlener geponeer word. Hang M. se stellings saam met die Hervormde Kerk se standpunt dat die Geneefse melodieë nie 'n eie Protestantse

karakter dra nie, wat volgens hulle slegs vervolmaak herken word in die korale van Johann Sebastian Bach?

Waar die psalmmelodieë onder toesig en voorskrif van Calvyn self gekomponeer is, is dit logies om te verwag dat Calvyn *bewus* teruggryp het na die goeie uit die voorreformatoriese kerkmusiek. Calvyn was nooit revolusionêr in sy gedagtes of optrede nie en het ook in sy geskifte altyd terugverwys na die ou kerkvaders. So kon hy ook teruggryp na die musiek van die Kerk deur die eeue. Ten spyte van die breuk tussen Rome en Reformasie het in die Calvinistiese psalmodie 'n band met die ou kerk bly bestaan. Hierdie band is geen teken van armoede nie, maar bewys dat Calvyn verbonde wou bly met die kerksang van die vaders van voor en na Christus.

Sekulêre musiek in voor- en naspele

P. J. Cilliers vra in dieselfde bundel of daar wel uit sekulêre musiek 'n melodie met die oog op die kerklied of die voor- en naspele by die erediens oorgeneem kan word. Die skrywer beweer dat Calvyn dit wel gedoen het. Hy sê: „Miskien is dit nie so 'n onsinnige gedagte as die musiek wel aan die doel beantwoord nie.” Hy gaan voort om die gebruik van die sg. troumars van Mendelssohn te verdedig en stel ook dat sekulêre musiek wat doelmatig is nie sonder meer gediskwalifiseer mag word vir kerklike gebruik nie. Dit is reeds aangetoon dat Calvyn juis sekulêre musiek uit die kerk geweer het.

Mendelssohn se sg. troumars, die treurmars van Chopin, Largo van Händel, opera-fragmente, musiek uit films ens., kan nie aan Calvyn se prinsipiële onderskeiding tussen „die musiek wat mens maak vir die vermaak van mense aan tafel en in hulle huise en die psalms (musiek) wat in die kerk gesing (gemaak) word in die teenwoordigheid van God en Sy engele” ontkom nie. Skynbaar word die standpunt gehuldig dat wanneer musiek sag klink dit noodwendig „stigtelik” is en dan ook pas in die kerk. Onder hierdie valse dekmantel word die mees wêreldse musiek in die kerk gebring.

Op hierdie terrein is ons ongelukkig sterk beïnvloed deur die Engels-Methodistiese opvattinge. Die musiek wat voor, tydens of na die erediens, by trou- en begrafnisdienste, gespeel word, moet m.i. in die teken van die kerklied staan. Mendelssohn se sg. troumars kom uit sy werk „A Midsummer Night's Dream” met 'n toneel van verliefde paartjies en feetjies uit 'n sprokieswêreld. Pas dit in 'n kerk soos 'n bewerking van 'n lofpsalm, uitdrukking van die vreugde by die wete dat God die mens man en vrou as 't ware met Sy hand na mekaar toe lei?

Afwykende Skrifbeskouing en kerklied

J. A. Loader se opstel „Waarom sing ons in die kerk?” toon duidelik dat sy Skrifbeskouing noodwendig sy siening van die Psalms beïnvloed en dat hy as gevolg daarvan 'n pleidooi lewer vir 'n nuwe Psalmberyming. Die Bybel is vir L. nie die onfeilbare Woord van God nie, maar die spreek van mense oor die daade van God.

Die mens moet dan die talle antieke getuienisse oor God verstaan en daardie ou dokumente moet met die moderne mens kommunikeer.

Loader se artikel is m.i. belangrik omdat dit ons Gereformeerdes waarsku vir 'n sterk aanslag wat op Totius se Psalmberyming kom. Dit is nie teen Totius se werk as sodanig gerig nie maar gaan om 'n Skrifbeskouing. L. stel dus dat 'n nuwe Psalmberyming die veranderde perspektief wat Christus gebring het moet verreken en ook dat baie psalms vir die gelowige van vandag nie nasingbaar is nie. Hy verwerp veral die sg. wraakpsalms.

Wanneer die Skrif vir jou slegs 'n versameling menslike geloofsgetuienisse oor God is, is dit verklaarbaar dat jy baie psalms as onnasingbaar sal beskou. 'n Wraakspalm dra dan persoonlike haat en jy besef nie dat dit om 'n „prinsipiële” haat gaan nie; Psalms is dan nie meer Verbondsliedere met 'n verbondsmatige karakter nie. Ons moet al die Psalms sing vanuit die rykdom van die N.T. wat dit vervul. Die Psalm is tog ook geheel en al Woord van God.

Onsingbare melodieë

Dikwels word onder die dekmantel van die onsingbaarheid van die melodieë die sing van Psalms verwaarloos sodat die psalms nog meer onbekend word. Prof. L. F. Schulze het in 'n uitstekende artikel in „Die Kerkblad” (22 Maart 1978) aangetoon dat die ou Geneefse melodieë en die nuwe wysies van 1937 elk 'n eie teologie oor erediens en kerklied verteenwoordig. By die Geneefse melodieë lê die aksent op die Woord wat gesing word terwyl die nuwe die aksent plaas op die melodie, op die „lekker” sing, op die emosionele ontlading wat dit bied. So word die melodie 'n belangrike uitdrukking van die emosie en die eie vroomheid. Afwykende Skrifbeskouing speel dus saam in die stryd oor melodieë.

Die lofsang van Maria of nie?

In W. S. Vorster se bydrae oor „'n loflied van 'n arm vrou — die *Magnificat*” kom die volgende opmerking voor: „Sonder om op alle argumente in te gaan, blyk dit onwaarskynlik te wees dat Maria self die lied (die lofsang van Maria) oorspronklik uitgespreek het.” Maar die Skrif sê tog duidelik: „En Maria het gesê . . .” Nou is my vraag: Kom W. S. Vorster se stelling nie op Skrifkritiek neer nie?